
RENHÅLLNINGSORDNING

FÖR

SOLLENTUNA KOMMUN

Antagen av fullmäktige 2001-06-18, § 67
att gälla fr o m 2001-07-01

1-4 §§ INLEDANDE FÖRESKRIFTER

1 § Gällande bestämmelser

För avfallshanteringen i kommunen gäller bestämmelserna i miljöbalken, bestämmelserna om avfallshantering i andra författningar samt föreskrifterna i denna kommunala renhållningsordning. För avfall som transporteras till avfallsanläggning gäller dessutom särskilda bestämmelser utfärdade av den åt vilken kommunen uppdragit att ansvara för avfallets återvinning och bortskaffande.

Till renhållningsordningen hör kommunens avfallsplan (bilaga 2) i vilken finns uppgifter om åtgärder för att minska avfallets mängd och farlighet.

2 § Kommunens avfallsansvar

2.1 Hushållsavfall

Kommunens renhållningsansvar omfattar hushållsavfall och därmed jämförligt avfall samt insamling och transport av kasserade kylskåp, frysar, batterier samt elektriskt och elektroniskt avfall. Till hushållsavfall räknas grovavfall och trädgårdsavfall, vilka hanteras särskilt.

När avfall ska transporteras genom kommunens försorg, får det inte komposteras eller grävas ned, eller på annat sätt återvinnas eller bortskaffas av fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren¹.

Om avfall ska transporteras genom kommunens försorg, får inte någon annan än kommunen eller den som kommunen anlitar för ändamålet ta befattning med transporten².

2.2 Avfall med producentansvar

Avfall som omfattas av producentansvar, såsom tidningar och olika förpackningar som sorteras ut av hushåll och andra förbrukare, ingår inte i kommunens renhållningsansvar. Information om vad som gäller för insamling av returpapper och förpackningar finns i bilaga 1.

¹ Källa: 15 kap. 18 § miljöbalken (SFS 1998:808).

² Källa: 15 kap. 21 § miljöbalken (SFS 1998:808).

2.3 Avfall från fartyg som ligger i hamn³

Från fartyg som ligger i hamn ska genom kommunens försorg tas emot och transporteras bort oljeavfall, toalettavfall, fast avfall och rester av andra skadliga ämnen.

I hamn som inte är kommunägd ska hamnens innehavare för kommunen ange behovet av renhållningstjänster i den ordning som har bestämts av fullmäktige eller den kommunala nämnd som fullmäktige bestämmer ("nämnden" i 3 §)

3 § Kommunens avfallsorganisation

Renhållningsansvaret åvilar den nämnd⁴ som kommunfullmäktige bestämt. "Nämnden" får utfärda bestämmelser som kompletterar renhållningsordningen samt revidera numrerade fotnoter och renhållningsordningens bilagor. Hanteringen av avfallet verkställs av den renhållningsorganisation som lyder under "nämnden". Miljö- och hälsoskyddsnämnden är tillsynsmyndighet för verksamheten.

4 § Fastighetsinnehavares ansvar m. m.

4.1 Ansvar

Alla (enskilda, företag m. fl.) har ansvar för att hantera sitt avfall dels så att risk för skada eller olägenhet för människors hälsa och miljön inte uppkommer, dels så att återvinning och miljösäker behandling underlättas. Ansvarig för avfallshanteringen gentemot kommunen är innehavaren av den fastighet där avfallet uppkommer. Med fastighetsinnehavare avses den som är fastighetsägare eller den som enligt fastighetstaxeringslagen ska anses som fastighetsägare ("nyttjanderättshavare" omfattas inte av fastighetsinnehavarebegreppet men har rätt att bruka eller nyttja fastighet). Efter medgivande av "nämnden" kan fastighetsinnehavare överlåta ansvaret på annan som bebor eller brukar fastigheten. Ändring av ägandeförhållandet eller annan ändring som berör avfallshanteringen ska snarast anmälas till "nämnden".

4.2 Avgifter

Avgifter för insamling, transport, återvinning och bortskaffande av avfall som utförs genom kommunens försorg ska erläggas enligt vid varje tidpunkt gällande taxor och behandlingsavgifter. Fastighetsinnehavare är avgiftsskyldig om annat inte avtalats med nämnden.

4.3 Sortering

Fastighetsinnehavaren är skyldig att sortera ut sådant av nämnden specificerat avfall som på grund av art och sammansättning ska hanteras

³ Källa: 10 § renhållningsförordningen

⁴ Samhällsbyggnadsnämnden som i fortsatt text förkortats till "nämnden".

separat, samt lämna avfallet för återvinning eller annat omhändertagande i enlighet med ”nämndens” anvisningar. Vissa anvisningar finns i renhållningsordningen och i dess bilaga 1; men kan också förekomma som separata anvisningar om hur olika avfall ska sorteras och hanteras.

4.4 Information

Fastighetsinnehavare är skyldig att i erforderlig omfattning informera den som bor eller är verksam på fastighet om föreskrifterna i renhållningsordningen.

4.5 Uppgifter för kommunens avfallsplanering⁵

Den som i kommunen bedriver yrkesmässig verksamhet som ger upphov till annat avfall än hushållsavfall, ska på begäran av ”nämnden” lämna de uppgifter i fråga om avfallens art, sammansättning, mängd och hantering som behövs som underlag för renhållningsordning och avfallsplanering. En producent ska på begäran av ”nämnden” lämna uppgifter i fråga om insamlat materials art, sammansättning, mängd och hantering som behövs för renhållningsordning och avfallsplanering.

4.6 Uppgifter som behövs för kommunens tillsyn⁶

Den som i yrkesmässig verksamhet ger upphov till annat avfall än hushållsavfall samt den som yrkesmässigt omhändertar sådant avfall, ska, om avfallet lämnas till avfallsförbränningsanläggning eller för deponering, lämna uppgift om:

- 1) avfallens art, sammansättning och mängd,
- 2) varifrån avfallet kommer och
- 3) var avfallet lämnas.

Uppgiftsskyldigheten gäller även den som yrkesmässigt transporterar annat avfall än hushållsavfall och som omfattas av tillstånds- och anmälningsplikt enligt 29 och 34 §§ i renhållningsförordningen.

5 § Allmänna föreskrifter

5.1 Hämtningsområden

Kommunen består, vad avser renhållningen, av ett (1) sammanhängande hämtningsområde.

5.2 Hämtningsplats

Behållare ska vara uppställd på lämplig plats från förvarings- och hämtningssynpunkt samt så att olägenhet undvikes. Hämtning sker normalt vid innehavares fastighet om annan plats inte anges i 5- 12 §§ eller har anvisats av ”nämnden”. Föreligger trafiktekniska svårigheter får ”nämnden” besluta att hämtning ska ske från fastigheten närbelägen plats.

⁵ Källa: 15 § renhållningsförordningen (SFS 1998:902) och 10 § förordning (1997:185) om producentansvar för förpackningar.

⁶ Källa; 36 § renhållningsförordningen (SFS 1998:902)

I områden där sophämtning sker med robotarm, kran, lift, sopsug, sopskruv o. dyl. ska fastighetsinnehavaren följa särskilda anvisningar som meddelas av "nämnden"

5.3 Fyllnadsgrad, vikt m.m.

I behållare får endast läggas avfall för vilken behållare och förvaringsplats är avsedd. Farligt, glödande eller flytande avfall får inte läggas i behållare – bortsett från latrin i latrinbehållare. Behållare får inte fyllas mer än att den lätt kan tillslutas och inte vara så tung att det blir uppenbara svårigheter att flytta den. Maximal vikt för olika behållartyper bestäms av "nämnden".

5.4 Behållare

Behållare som tillhandahålls av "nämnden":

"Nämnden" fastställer typ och kvalitet på behållare samt avgör vilken typ av behållare som ska användas för olika avfall.

"Nämnden" tillhandahåller säckbehållare om annat inte överenskommits.

"Nämnden" äger och underhåller returkärl samt tillhandahåller latrinkärl om annat inte överenskommits. Fastighetsägare ska hålla kärlet i hygieniskt gott skick; kärltvättning finns som tilläggstjänst hos kommunens entreprenör.

Behållare som tillhandahålls av fastighetsinnehavaren:

Behållare för återvinningsbara material och komposteringsutrustning ägs och underhålls av fastighetsinnehavare om annat inte avtalats med "nämnden".

5.5 Gemensam behållare

Två eller fler närboende fastighetsinnehavare får beställa gemensamma behållare vars typ och storlek anpassas av "nämnden" till antal boende, mängden avfall samt möjligheten till tömning med ordinarie hämtningsfordon. Fastighetsägare får gå samman i kretsar med gemensam avfallslösning under förutsättning att förening bildas enligt nämndens anvisningar och lämplig plats för kretsstation finns tillgänglig.

5.6 Avfallsutrymme och hämtningsväg⁷

Fastighetsägare svarar för installation, rengöring och underhåll av sopskåp, utrymme, säckhållare samt övriga på fastighet installerade anordningar för avfallshantering. Anordning ska: medge användning av den utrustning som normalt används av kommunen, ges service och tillsyn för att förebygga driftavbrott, buller och lukt, vara utförd och underhållen så att kraven på god arbetsmiljö uppfylls och vara lättåtkomlig för placering och skiftning av förekommande behållare.

Hämtningsväg mellan behållarplats och hämtningsfordons angöringsplats ska vara lättframkomlig, snöröjd och halkfri.

Enskild väg och tomtmark som nyttjas för hämtning utformas och sköts så att den är farbar för ordinarie hämtningsfordon; vändmöjlighet ska finnas. Närmare bestämmelser utfärdas av "nämnden".

⁷ Bestämmelser om avfallsutrymmen och hämtningsvägar meddelas av boverket.

5.7 Tillträde

”Den renhållningsorganisation som anlitas av ”nämnden” ska ha tillträde till utrymmen där hämtning ska ske. Nycklar, portkoder o. dyl. tillhandahålls av fastighetsinnehavare.

5.8 Borttransport från egen fastighet

Avfall som ”nämnden” inte regelmässigt hämtar vid fastigheten, och som inte får återvinnas eller bortskaffas av fastighetsinnehavaren, ska denne låta transportera bort till anvisad plats så ofta och på sådant sätt att risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppstår.

6 § Hushållsavfall

6.1 Emballering

Hushållsavfall paketeras så att de vid förvaring, hämtning och borttransport inte sprids, orsakar lukt, skada, arbetsmiljöproblem eller annan olägenhet. Endast av kommunen tillhandahållna biopåsar får användas för emballering av bioavfall som ska borttransporteras.

6.2 Hämtningsintervall

Ordinarie hämtningsintervall för en- och tvåfamiljsbostäder är varannan vecka. För flerfamiljsbostäder erbjuds hämtning normalt minst en gång per vecka.

För fritidsbostäder sker hämtning under perioden 1 maj – 31 oktober; övrig årstid efter särskild beställning.

Hämtning vid villafastighet sker på fast hämtdag vid behov.

7 § Grovavfall

7.1 Förvaring m.m.

Grovavfall⁸ ska förvaras så att enheterna kan omhändertas var för sig och i övrigt hanteras så att återvinning av föremålen eller delar av dem inte försvåras. Grovavfall ska, när så är möjligt, vara väl emballerade och märkta med etiketterna ”brännbart” resp. ”icke brännbart”. Grovavfall placeras invid hämtningsplats för ordinarie sopkärl.

Grovavfall i flerfamiljshus- och småhusområden, där trafik med tyngre fordon inte tillåts, ska förvaras i grovavfallsrum eller på anvisad plats.

7.2 Hämtning

Hämtning sker vid fastighet enligt överenskommelse, dock senast en vecka efter avrop, eller regelbundet enligt turlista som meddelas fastighetsinnehavare

⁸ För definition se bilaga 1

7.3 Avlämning

Fastighetsinnehavare får själv transportera bort återvinningsbart grovavfall för avlämning i sorterat skick på SÖRAB:s återvinningscentraler eller på annan av ”nämnden” anvisad plats.

8 § Trädgårdsavfall

8.1 Förvaring

Trädgårdsavfall⁹ ska förvaras skilt från övriga avfall så att det kan hanteras särskilt.

8.2 Hemkompostering, eldning m.m.

Trädgårdsavfall bör komposteras eller flisas på egen fastighet om det kan ske på sådant sätt att risk för människors hälsa eller miljön inte uppkommer.

Öppen eldning inom tätt bebyggt område ska undvikas även om eldning sker med torrt vedartat avfall. Fuktigt trädgårdsavfall, gräs, blast, löv och liknande får ej brännas. Totalt eldningsförbud meddelas av länsalarmeringscentralen.

8.3 Hämtning vid fastigheten

Fastighetsinnehavare kan beställa separat returkärl eller säck som hämtas efter budning

8.4 Avlämning

Fastighetsinnehavare får själv transportera bort trädgårdsavfall för avlämning på SÖRAB:s återvinningscentraler eller på annan av ”nämnden” anvisad plats.

9 § Hushållens farliga avfall

9.1 Förvaring

Farliga avfall och batterier ska förvaras skilt från övriga avfall, så att de kan omhändertas särskilt. Olika slag av farligt avfall får inte blandas.

9.2 Avlämning

Kemikalier, läkemedelsrester, batterier, lysrör/lågenergilampor, döda djur och asbest ska fastighetsinnehavaren transportera bort för avlämning till de mottagare och/eller platser som anges i bilaga 1.

10 § Latrin

10.1 Hämtningsplats

Fastighetsinnehavare byter, försluter och ställer ut latrinbehållare som ska hämtas till en lättåtkomlig hämtningsplats som avtalats med ”nämnden”.

⁹ För definition se bilaga 1

10.2 Hämtningsintervall

För permanentboende ska hämtning ske var fjärde vecka. För fritidsboende ska sommarhämtning ske var fjärde vecka under 24 veckor. Vid budning ska hämtning ske senast sju dagar efter beställning.

11 § Matavfall från affär, restaurang och dylikt

11.1 Matavfall

Matrester från livsmedelsaffärer, storkök, restauranger och dylikt ska hanteras på sätt som anges i bilaga 1

11.2 Hämtningsintervall

Utsorterat matavfall hämtas normalt måndag till fredag och efter behov en till tre gånger per vecka.

12 § Slam från enskild avloppsanläggning

12.1 Tömningsplats

Slamavskiljare, slutna tank, fettavskiljare och dylikt ska vara lätt tillgänglig för tömning samt tydligt markerad. Lock, manlucka eller annan anordning bör utformas för hantering av en (1) man och får inte vara övertäckt vid tömningstillfället. Fastighetsinnehavare svarar för anläggningens underhåll och funktion. Slanganslutningen skall vara typ som används i kommunen. Avståndet mellan tömningsfordonets uppställningsplats och slamavskiljare/slutna tank får vid nyanläggning ej överstiga 20 meter och dess botten får ej ligga lägre än 4 meter under fordonets uppställningsplats.

12.2 Slamavskiljare och slutna tank

Vid permanentbostad sker tömning en gång per år. Vid fritidsbostad sker tömning en gång vartannat år; om WC är inkopplat till anläggningen ska tömning ske minst en gång om året. Tätare tömning sker på fastighetsinnehavares beställning.

12.3 Fettavskiljare

Fett från fettavskiljare vid affär, restaurang och liknande verksamhet ingår i begreppet hushållsavfall och därmed jämförligt avfall.

Tömningsfrekvensen anpassas till anläggningens användning, typ och storlek, dock ska tömning ske minst en gång per år.

13-16 §§ REGLER FÖR UNDANTAG

13 § Anmälan, prövning och avgifter

Anmälan eller ansökan som avser undantag från renhållningsordningens föreskrifter ska vara skriftlig samt lämnas till kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd, som prövar dessa frågor. Blanketter för de vanligaste dispensansökningarna kan erhållas från miljö- och hälsoskyddskontoret.

För prövning, samt för tillsyn som föreskrivs med anledning därav, har miljö- och hälsoskyddsnämnden rätt att ta ut avgift från fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättshavaren med stöd av 27 kap. miljöbalken.

Begäran om tillfälligt uppehåll i hämtning av avfall enligt 17§ lämnas in till och handläggs av miljö- och hälsoskyddskontoret. Blankett för sådan begäran kan erhållas från miljö- och hälsoskyddskontoret.

14 § Omhändertagande av avfall på fastighet

14.1 Annat avfall än trädgårdsavfall

Fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare, som avser att på fastigheten ta hand om annat avfall än trädgårdsavfall som uppkommit hos dem, ska anmäla detta till kommunen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreskriver om hur anmälan ska utformas för att kunna: ¹⁾ bedöma om verksamheten eller åtgärden lämpligen bör ske på fastigheten, ²⁾ meddela lämpliga råd och anvisningar samt ³⁾ ställa de krav som bedöms erforderliga för att undvika risk för skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

14.2 Kompostering

För kompostering som uppfyller kommunens krav tillämpas normalt följande regler:

1. Köksavfall (matavfall eller bioavfall) får efter anmälan till miljö- och hälsoskyddskontoret komposteras på fastigheten —Kompostering av latrin kräver tillstånd från Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2. Slam från egen avloppsanläggning får efter tillstånd från Miljö- och hälsoskyddsnämnden - komposteras eller på annat sätt återvinnas eller användas för jordförbättring, om omhändertagandet sker på jordbruksfastighet.
3. Ansökan om gemensam kompostering för mer än en flerbostadsfastighet kan tillåtas om det föreligger fördelaktiga skäl för en sådan samordnad lösning.

14.3 Annat omhändertagande än kompostering

Omhändertagande av avfall från fastighet måste kunna ske utan någon risk för skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I kommunen gäller därför generellt förbud mot att avfall eldas upp samt mot att det grävs ned eller bortskaffas på annat sätt. För trädgårdsavfall gäller dock bestämmelserna i 8§.

15 § Befrielse från hämtning under begränsad period

Ansökan om befrielse från hämtning ska vara inlämnad till miljö- och hälsoskyddsnämnden senast två månader före avsedd period. Befrielse beviljas för högst två år i taget, därefter måste ny ansökan lämnas in.

15.1 Befrielse från sophämtning

Efter ansökan och i enskilda fall kan fastighetsinnehavare eller nyttjanderättshavare tillåtas att själva transportera bort hushållssopor i 6§ som uppkommit hos dem och som annars skulle hämtas av kommunen. Förutsättningarna för en sådan befrielse är att:

1. Sökanden omhändertar sitt köksavfall enligt 14§ i enlighet med kommunens föreskrifter,
2. Sökanden kommit överens med "nämnden" om att lämna sitt farliga avfall och grovavfall till SÖRAB:s återvinningscentraler eller de mottagningsanläggningar som "nämnden" anvisar
3. Sökanden själv utför borttransporten av hushållssoporna från fastigheten till av "nämnden" anvisad plats, och att
4. Risken för skada eller olägenhet för människors hälsa och miljö bedöms försumbar.

15.2 Befrielse från latrinhämtning

Befrielse från hämtning av latrin i 10§ kan medges om latrin som uppkommer på fastigheten omhändertas i enlighet med 14§.

15.3 Befrielse från slamtömning

Befrielse från tömning av slam i 12§ kan medges om slam som uppkommer på fastigheten får omhändertas i enlighet med 14§.

16 § Uppehåll i hämtningen

Begäran om uppehåll i hämtningen ska vara inlämnad till miljö- och hälsoskyddsnämnden senast en månad före avsedd period. Uppehåll beviljas för sex respektive tolv månader i taget, därefter måste ny begäran lämnas in.

16.1 Uppehåll i hämtning av sopor eller latrin

För permanentbostad kan uppehåll i sop- och latrinhämtning medges om fastighetsinnehavaren kan intyga att fastigheten inte kommer att nyttjas under en sammanhängande period av minst 6 månader. För fritidshus gäller motsvarande regler om fastigheten inte kommer att nyttjas under en sammanhängande period av minst 12 månader.

16.2 Uppehåll i tömning av slam från enskild avloppsanläggning

Uppehåll i tömning av slam från slamavskiljare, slutna tank och fettavskiljare kan medges om fastighetsinnehavaren kan intyga att

fastigheten inte kommer att nyttjas under en sammanhängande period av minst 12 månader.

17-18 §§ IKRAFTTRÄDANDE OCH ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER

17 § Ikraftträdande

Denna renhållningsordning träder i kraft den 1 juli år 2001, då renhållningsordning som antagits av fullmäktige 1998-04-27 upphör att gälla.

Undantag som miljö-och hälsoskyddsnämnden har medgivit med stöd av 1998 års renhållningsordning upphör att gälla 1 juni år 2001 dock med den tidsfrist som anges i övergångsbestämmelserna i 19§.

18 § Övergångsbestämmelser

Fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare som medgivits undantag från renhållningsordning antagen 1998-04-27 och som vill ansöka om undantag enligt 13- 17§§ ovan, ska senast 2001-12-31 inlämna en ny ansökan om undantag i enlighet med förutsättningarna i 13- 17§§. Om ansökan inte inlämnats senast angivet datum upphör tidigare lämnat medgivande att gälla.

BILAGA 1 TILL RENHÅLLNINGSORDNING

A. Förklaring av vissa uttryck¹⁰

- Med hantering av avfall avses en verksamhet som utgörs av insamling, transport, återvinning och bortskaffande.
- Med insamling avses uppsamling, sortering eller blandning av avfall för vidare transport.
- Med återvinning avses t.ex. utnyttjande av material och kompost samt utvinning av energi.
- Med bortskaffande avses t.ex. deponering på avfallsupplag eller förbränning för destruktion.
- Med brännbart avfall avses sådant avfall som brinner utan energitillskott efter det att förbränningsprocessen har startat.
- Återvinningscentral är en bemannad anläggning med begränsat öppethållande för mottagning av sorterat avfall som hushållen själva får transportera bort (d. v. s. grovavfall, trädgårdsavfall¹¹, batterier elektronik o. dyl.). De tre närmaste drivs av SÖRAB och de är Smedby i Upplands-Väsby, Hagby i Täby och Brotorp i Sundbyberg.
- Återvinningsstationer är obemannade platser med behållare där hushåll och andra kan sortera främst returpapper och förpackningar, som ska omhändertas av särskilda producenter.
- Miljöstation är en station där hushållen kan lämna sitt farliga avfall. Miljöstationen kan vara obemannad, men ska ha tillsyn. Miljöstation finns också på de bemannade återvinningscentralerna

B. Avfallsslag

Avfall indelas i tio huvudgrupper enligt Naturvårdsverkets allmänna råd om kommunal avfallsplanering.

Avfallsslag och benämning

1. Hushållsavfall och därmed jämförigt (inkl grovavfall)
2. Park- och trädgårdsavfall
3. Bygg- och rivningsavfall samt jord- och schaktmassor
4. Avfall från energiutvinning
5. Avfall från behandling av kommunalt avloppsvatten
6. Avfall från behandling av industriellt avloppsvatten
7. Avfall från utvinning av minerala produkter och fossila bränslen
8. Branschspecifikt industriavfall
9. Ej branschspecifikt industriavfall
10. Specialavfall (farligt avfall och annat specialavfall)

¹⁰ Källa: Renhållningsförordningen (SFS 1998:902)

¹¹ Gäller endast Sörab:s återvinningscentraler

C. Hushållsavfall och därmed jämförligt avfall

C1. Vissa definitioner :

Med hushållsavfall avses avfall som kommer från hushåll samt därmed jämförligt avfall från annan verksamhet.¹² Vid osäkerhet om vad som ingår i nedan angivna hushållsavfall avgörs frågan av kommunens miljö- och hälsoskyddskontor.

Avfall som kommer från kommunens hushåll:

Som exempel kan nämnas sopor inkl. köksavfall, latrin samt slam från slambrunnar och slamtankar. Till hushållsavfall räknas också skrymmande avfall som exempelvis utrangerade möbler, cyklar och liknande föremål. Dit räknas även överblivna läkemedel samt miljöfarliga batterier, oljerester, färgrester, rester av bekämpningsmedel och annat farligt avfall som ingår som beståndsdel i avfall som kommer från hushåll.

Begreppet hushållsavfall har sådan omfattning att det svarar mot det behov av borttransport av avfall som regelmässigt uppkommer vid nyttjande av mark och byggnad för bostadsändamål.

Avfall som är jämförligt med hushållsavfall:

Med avfall från verksamhet, som är jämförligt med hushållsavfall, menas avfall från industrier, affärsrörelser och annan likartad verksamhet, som i renhållningssammanhang är jämförligt med avfall som kommer från hushåll. Det är sådant avfall som uppkommer som en direkt följd av att människor, oavsett ändamål eller verksamhet, uppehåller sig i en lokal eller i en anläggning.

I begreppet ingår bl.a. köksavfall (inkl. fettavskiljarlam) städningssopor och toalettavfall från lokaler som inte i första hand är avsedd att tillgodose ett bostadsbehov. Som exempel kan nämnas sådant avfall från:

- Industrier
- Hotell, restaurang och personalmatsal
- Järnvägs- och busstation
- Skolor
- Fritidsanläggningar och andra samlingslokaler

I begreppet ingår också:

- Sedvanligt kontorsavfall
- Konventionellt avfall från sjukhus och andra vårdinrättningar
- Övrigt i handel och hantverk uppkommande avfall, som med hänsyn till art och mängd är jämförligt med avfall från hushåll.

Grovavfall:

Med grovavfall menas skrymmande avfall såsom möbel, badkar, torktumlare, spis, tvättmaskin, cykel, barnvagn, vitvara, elektronikavfall o dyl.

¹² Källa 15 kap. 2§ miljöbalken

Grovavfall indelas i följande fraktioner:

1. Brännbart avfall
2. Ej brännbart avfall
3. Ej återvinningsbart grovavfall
4. EEP, elektriska och elektroniska produkter
5. CFC, kylskåp m fl vitvaror innehållande farligt köldmedium

Fraktionerna 1 och 2 hämtas i områden med villor, 3 i områden med flerbostadshus och områden med gemensamma kärl, 4 och 5 hämtas hos alla.

Avfall från ny- och ombyggnader samt bränder och rivningar såsom värmepanna, radiator, rör, takränna, tegel, stängsel, heltäckningsmatta, inredningar m.m. klassas inte som grovavfall. Ej heller medräknas motordrivet fordon eller del och tillbehör såsom däck, fälg, skärm, motor m.m. För dessa avfall gäller särskilda regler för avlämning och hämtning, som på begäran kan erhållas av ”nämnden”.

Trädgårdsavfall:

Med trädgårdsavfall menas komposterbart eller flisbart trädgårdsavfall från normal trädgårdsskötsel; i begreppet ingår även frukt, bär, skal, grönsaker m.fl. vegetabiliska avfall.

C.2 Vissa hanteringsanvisningar:

Reglerna för förvaring och borttransport av brännbart avfall och matavfall kan komma att ändras år 2002 då Naturvårdsverket får meddela föreskrifter om sortering av brännbart avfall.¹³

Brännbart avfall:

Brännbara hushållssopor (6§ renhållningsordningen) återvinns som energi genom förbränning.

För att uppnå bästa möjliga kvalitet på avfallsbränslet ska det källsorteras enligt renhållningsordningens bestämmelser så att det inte innehåller: grov- och trädgårdsavfall, avfall som består av sten/keramik, metaller eller glas, avfall som är farliga eller flytande samt övriga föremål som inte är brännbara.

Bioavfall, komposterbart matavfall m.m.(ej trädgårdsavfall):

För de som valt taxeklass med sortering av bioavfall gäller att matavfall o.d. som kött, fisk, bröd, gröt, makaroner, skal, te, kaffesump och frukt - och grönsaksrester, samt även hushållspapper och blomjord ska sorteras för sig. Det utsorterade bioavfallet får antingen komposteras vid hushållen¹⁴ eller förvaras i ett separat kärl som hämtas av kommunen.

¹³ Källa: 26§ renhållningsförordningen (SFS 1998:902)

¹⁴ Hemkompostering av matavfall kräver anmälan till miljö- och hälsoskyddsnämnden.

För de som valt att källsortera bioavfall för hämtning av kommunens entreprenör gäller att bioavfall ej får lämnas i bränslekärlet (det gröna kärlet).

Matavfall från affär, restaurang o. d.:

”Nämnden” har ännu ej bestämt vilka regler som ska gälla för förvaring, insamling och återvinning av matrester från livsmedelsaffärer, storkök, restauranger o.d. Matrester ska tillsvidare hanteras efter samma regler som i tillämpliga delar gäller för hushållsavfall i 6 §.

Kemikalier o.d.:

Olja, lösningsmedel, färg, fotovätska, syra, lysrör och liknande avfall ska vara så förpackat att det kan samlas in, transporteras och lagras utan risk för personal och utrustning. Förpackning ska om möjligt vara original, eller märkt med innehåll eller hur avfallet har använts. Olika kemikalier får inte blandas med varandra.

Läkemedelsrester:

Läkemedelsrester, kasserade mediciner, febertermometrar med kvicksilverinnehåll o.d. bör i första hand återlämnas till apoteken.

Batterier:¹⁵

Kasserade småbatterier ska lämnas till kommunens insamling som omfattar återvinningscentraler, miljöstation eller annan av ”nämnden” anvisad plats. Batterier kan även lämnas till de försäljningsställen som tar emot kasserade batterier.

Kasserade varor med inbyggda miljöfarliga batterier ska i första hand återlämnas till försäljningsställe, men kan även lämnas till återvinningscentral om batterierna är demonterade. Försäljare av varor med inbyggda miljöfarliga batterier är skyldig att återta dessa varor samt se till att dessa batterier är demonterade innan de lämnas vidare till kommunens insamling.

Den som saluför blybatterier med en vikt över tre kilo (t.ex. bil- och båt-batterier) är skyldig att ta emot kasserade sådana batterier och att transportera dem till en anläggning för återvinning eller bortskaffande.

Lysrör och elektronikavfall:

Lysrör, lågenergilampor och elektronikavfall skall:

- a. Förvaras särskilt vid fastighetens samlingsställe för hämtning av kommunens entreprenör
- b. Lämnas till någon av SÖRABs återvinningscentraler eller till av nämnden anvisad mottagning.

Döda djur:

Döda djur får endast lämnas på plats som anvisats av miljö- och hälsoskyddsnämnden.

¹⁵ Källa: Förordning om batterier (SFS 1997:645)

Asbest:

Asbest är ytterst farligt avfall. Asbest får endast lämnas på plats som anvisats av miljö- och hälsoskyddsmyndigheten.

D. Annat avfall än hushållsavfall

D1 Produktionsavfall o.d.:

Vissa avfall – grupp 2-9 får avfallslämnaren transportera för återvinning och/eller bortskaffande till SÖRAB:s avfallsanläggningar eller annan av "nämnden" anvisad avfallsanläggning, varvid gällande sorterings- och tillförelseanvisningar ska följas.

Enligt plan- och bygglagen ska rivningsplan upprättas före rivning av byggnad. I planen redovisas utförd inventering av miljöskadliga ämnen och material.

D2 Farligt avfall:

För hantering av avfallsslag 10, d.v.s. farligt avfall, i vilken grupp även ingår saneringsavfall (förorenade massor), slam från oljeavskiljare och biltvätt, färgslam samt liknande avfall, gäller förordningen om farligt avfall (SFS 1996:971).

E. Vissa avfall som omfattas av producentansvar

Tidningar och förpackningar som sorterats ut av hushållen ingår sedan år 1994 inte i det kommunala ansvaret. För insamling och återvinning av dessa varor svarar särskilda materialbolag som bildats av de som producerat varorna.

E.1 Skyldighet att sortera ut returpapper:¹⁶

Producentansvaret omfattar returpapper, varmed avses tidningar. Med tidningar jämställs tidskrifter, direktreklam, telefonkataloger, kataloger för postorderförsäljning och liknande produkter av papper.

Med producent menas den som yrkesmässigt för distribution inom Sverige: tillverkar och importerar sådant papper som tidningar trycks på, trycker eller låter trycka tidningar eller importerar tidningar. En producent ska se till att lämpliga insamlingssystem tillhandahålls för att underlätta för hushåll och andra att sortera ut returpapper. Producenten ska informera hushåll och andra om sorteringen, insamlingen och borttransporten. Producenten ska också se till att returpapper transporteras bort samt materialåtervinns eller tas om hand på ett annat miljömässigt godtagbart sätt.

¹⁶ Förordning om producentansvar för returpapper (uppdaterad SFS 1998:917)

Hushåll och andra konsumenter av tidningar ska sortera ut returpapper från hushållsavfall och annat avfall och lämna det för insamling i de insamlingssystem som producenten tillhandahåller.

E.2 Skyldighet att sortera ut förpackningar:

Producentansvaret omfattar alla förpackningar av papp, papper, kartong, Wellpapp, plast, stålplåt, glas, aluminium och PET.

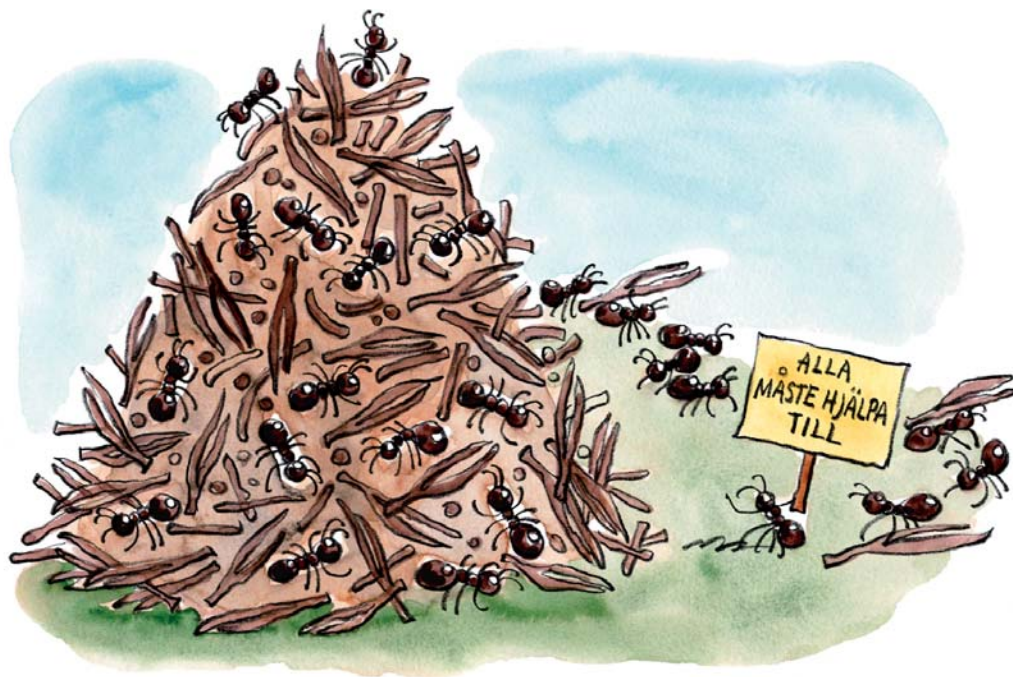
Med producent avses den som yrkesmässigt tillverkar eller till Sverige för in eller säljer en förpackning eller en vara som är innesluten i en sådan förpackning. En producent ska se till att insamlingssystem tillhandahålls för att underlätta för hushåll och andra att sortera ut förpackningar. Producenten ska informera hushåll och andra om sorteringen, insamlingen och borttransporten. Producenterna ska också se till att utsorterade förpackningar som hushållen lämnat i producenternas insamlingssystem transporteras bort samt återvinns eller tas om hand på ett annat miljömässigt sätt. Hushåll och andra förbrukare ska sortera ut förpackningar från hushållsavfall och lämna dem för borttransport i de insamlingssystem som producenterna tillhandahåller.

E.3 Insamlingen i Sollentuna kommun:

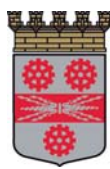
I Sollentuna utförs insamlingen för närvarande av entreprenörer som utsetts av materialbolagen. Producenterna föreskriver det s.k. ”bringsystemet”; stora behållare för de olika förpackningsslagen som tillsammans ska bilda återvinningsstationer – detta system är ännu ej fullt utbyggt i kommunen. I en del av Sollentunahems bostadsbestånd bedrivs för närvarande sk fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper.

Plan för avfallshantering i ett hållbart samhälle 2009-2020

Avfallsplan för
Danderyds kommun, Järfälla kommun, Lidingö stad,
Sollentuna kommun, Solna stad, Sundbybergs stad,
Täby kommun, Upplands Väsby kommun och
Vallentuna kommun i samarbete med SÖRAB

Sollentuna kommun
Antaget av kommunfullmäktige 15 december 2008.

FÖRORD

Är avfallshantering en viktig fråga? Kanske inte den allra viktigaste, men den engagerar många och har också betydelse i såväl klimatdebatten som för samhällets infrastruktur. Den är också så viktig så att riksdagen har beslutat att varje kommun ska ha en avfallsplan och att planen ska omfatta målen för all avfallshantering i kommunen, såväl det avfall som kommunen har ansvaret för som verksamhetsavfall och gamla nedlagda soptippar.

Med denna plan har en hel region beslutat sig för att ta fram gemensamma mål för framtidens avfallshantering för en hållbar utveckling. Kommunerna ligger så tätt så att man knappt noterar att man passerar en kommungräns. Dessa kommuner har i 30 år haft ett gemensamt avfallssamarbete genom det gemensamt ägda avfallsbolaget SÖRAB, Söderhalls renhållningsverk AB.

Planeringshorisonten är år 2020 och planen gäller för kommunerna Danderyd, Järfälla, Lidingö, Sollentuna, Solna, Sundbyberg, Täby, Upplands Väsby och Vallentuna. Det är ett område där det 2008 bor cirka 420 000 invånare men där det år 2020 planeras bo ytterligare 100 000 invånare.

Genom ett uppdrag från respektive kommun har SÖRAB svarat för framtagandet av planen. Kontaktmannagruppen, som består av handläggare från de nio kommunerna med miljö- respektive avfallskompetens, har gemensamt med SÖRAB arbetat fram förslagen till mål och delmål samt föreslagit strategier för att nå delmålen. Som bollplank i arbetet har konsulter hos Grontmij fungerat.

Ingrid Olsson
Miljö- och utvecklingschef
SÖRAB

Innehåll

FÖRORD	1
SAMMANFATTNING	5
1. INLEDNING.....	5
1.1. Bakgrund	6
1.2. Målsättning.....	7
1.3. SÖRAB och SÖRAB-kommunerna.....	7
1.3.1. SÖRABs Kontaktmannagrupp.....	8
1.3.2. Stockholmsregionens Avfallsråd (STAR).....	8
1.3.3. Avfall som kommunen ansvarar för.....	8
1.3.4. Avfall som omfattas av producentansvar	8
1.3.5. Verksamhetsavfall.....	9
1.4. Planens framtagande	9
1.5. Läsanvisning.....	10
2. FRAMTIDA AVFALLSHANTERING I SÖRAB	11
2.1. År 2020.....	11
2.2. Övergripande mål för hantering av avfall i SÖRAB-regionen fram till år 2020	12
2.3. Mål till år 2020	13
2.4. Delmål.....	15
2.5. Strategier	15
2.5.1. Övergripande strategi	15
2.5.2. Strategier för delmålen	15
3. MÅL FÖR AVFALLSHANTERING I SÖRAB-REGIONEN	16
3.1. Mål 1. Människan i centrum.....	16
3.1.1. Delmål 2012.....	16
3.2. Mål 2. Kvalitet.....	18
3.2.1. Delmål 2012.....	18
3.3. Mål 3. Minska avfallets mängd	19
3.3.1. Delmål 2012.....	19
3.4. Mål 4. Minska avfallets farlighet.....	20
3.4.1. Delmål 2012.....	20
3.5. Mål 5. Öka återanvändningen.....	23
3.5.1. Delmål 2012.....	23
3.6. Mål 6. Öka materialåtervinningen	24
3.6.1. Delmål 2012.....	24
3.7. Mål 7. Energiutvinning	27
3.7.1. Delmål 2012.....	27
3.8. Mål 8. Deponering	28
3.8.1. Delmål 2012.....	28
4. KONSEKVENSER	29
4.1. Miljökonsekvenser.....	29
4.1.1. Sammanfattning av avfallsplanens miljöpåverkan	29
4.2. Ekonomiska och personella konsekvenser.....	31
4.3. Konsekvenser för information och kommunikation	31

5.	HANDLINGSPLANER OCH UPPFÖLJNING	32
5.1.	Årliga handlingsplaner	32
5.2.	Årlig uppföljning	32
5.3.	Avstämning av delmål	32

BILAGOR

Bilaga 1a Nulägesbeskrivning och prognos

Bilaga 1b Verksamhetsavfall

Bilaga 2 Resurser

Bilaga 3 Anläggningar för återvinning och bortskaffande av avfall

Bilaga 4 Omvärldsbeskrivning

Bilaga 5 Miljökonsekvensbeskrivning

Bilaga 6 Uppföljning av föregående avfallsplan

Bilaga 7 Nedlagda deponier

Bilaga 8 Ordlista

Bilaga 9 Aktuella uppgifter till länsstyrelsen

SAMMANFATTNING

Denna plan beskriver hur kommunerna Danderyd, Järfälla, Lidingö, Sollentuna, Solna, Sundbyberg, Täby, Upplands Väsby och Vallentuna tillsammans med det gemensamägda avfallsbolaget SÖRAB (Söderhalls Renhållningsverk AB) ska arbeta med avfallshanteringen fram till år 2020.

De övergripande målen är:

Mål 1. Människan i centrum:

Avfallshantering ska utgå från människans behov och vara anpassad både till den som lämnar och den som hämtar avfall.

Mål 2. Kvalitet:

Allt avfall ska vara rätt sorterat och inte skräpa ned.

Mål 3. Minska avfallets mängd:

Resurshushållning ska stimuleras för att minska avfallets mängd.

Mål 4. Minska avfallets farlighet:

Inget farligt avfall ska finnas blandat med annat avfall.

Mål 5. Öka återanvändningen:

Återanvändning av varor och produkter ska stimuleras.

Mål 6. Öka materialåtervinningen:

Minst 50 procent av hushållsavfallet ska materialåtervinnas och materialåtervinningen från verksamheter ska öka.

Mål 7. Energiutvinning:

Brännbart avfall som inte kan återanvändas eller återvinnas ska användas som bränsle. Biogas kan ersätta fossila bränslen.

Mål 8. Deponering:

Deponering ska bara ske om det inte finns andra behandlingsmöjligheter. Nedlagda deponier ska inte vara någon risk för människors hälsa eller miljön.

Vissa frågor är det bråttom att ta tag i, andra saker kan göras lite längre fram. För arbetet fram till 2012 har delmål med tillhörande strategier tagits fram. Vilka åtgärder som årligen ska genomföras läggs fast i årliga handlingsplaner. Kommunerna förutsätts arbeta in handlingsplanerna i sina verksamhetsplaner, för att säkerställa att resurser finns tillgängliga för åtgärderna. Uppföljning av föregående års handlingsplaner ligger till grund för nästkommande års handlingsplan. SÖRABs kontaktmannagrupp, med representanter från kommunernas avfallsavdelning och miljö- och hälsoskyddsavdelning, ansvarar för framtagandet av handlingsplaner samt för uppföljningen av handlingsplanerna.

1. INLEDNING

Denna plan beskriver hur kommunerna Danderyd, Järfälla, Lidingö, Sollentuna, Solna, Sundbyberg, Täby, Upplands Väsby och Vallentuna tillsammans med det gemensamägda avfallsbolaget SÖRAB ska arbeta med avfallshanteringen fram till år 2020. Planen lägger fast målen för år 2020 och hur långt arbetet ska ha kommit år 2012. Hur arbetet ska gå till för att nå delmålen beskrivs i olika strategier. Utöver dessa strategier kommer handlingsplaner med konkreta åtgärder att årligen tas fram. De årliga handlingsplanerna blir en del av de ingående kommunernas verksamhetsplanering. De ingående kommunerna kallas i denna avfallsplan för SÖRAB-kommunerna. Regionen för dessa kommuner kallas SÖRAB-regionen.

1.1. Bakgrund

Avfallsmängderna i SÖRAB-regionen ökar stadigt. Den snabbaste ökningen sker framförallt på mängden grovavfall, men även mängden säck- och kärlavfall ökar årligen. Regionen är starkt präglad av en snabb befolkningstillväxt med tillhörande bostadsutbyggnad. I regionen bor 419 000 människor (31 december 2006). Den beräknade mängden invånare i regionen år 2020 är 522 000 människor.

Människor i regionen är i stort nöjda med den avfallshantering som erbjuds. Trots detta finns ett antal problem att ta itu med. Vissa av problemen är det bråttom att komma till rätta med och andra finns det lite mer tid till att åtgärda. Något som identifierats som mer bråttom är att minska avfallshandlingens klimatpåverkan och ordna vissa basstrukturer i systemet. Att åtgärda andra problem kan vi avvakta lite med. Den relativt långa planeringsperioden (2009-2020) skapar möjligheter att driva mer långsiktiga förändringar.

Den största miljövinsten i avfallshanteringssystemet fås när avfall inte uppkommer, det vill säga en minskning av avfallets mängd. En minskning av avfallsmängden är prioriterad både inom EU och nationellt. Att minska avfallets mängd har tidigare inte varit en prioriterad fråga i SÖRAB-regionen, men frågan lyfts fram i och med denna avfallsplan. Ett annat sätt att minska miljöpåverkan från avfall är att återanvända produkter. En ökad återanvändning är möjlig i regionen och kommunerna tillsammans med SÖRAB behöver se över hur det ska kunna gå till.

Avfallssystemen måste bli mer bekväma, för att invånarna ska sortera sitt avfall så att avfallet blir en så stor resurs som möjligt och avfallets miljöpåverkan ska minimeras. För att möjliggöra detta krävs att plats för avfallshantering finns i alla led. I hushållen, vid fastigheterna, plats för återvinningsstationer och återvinningscentraler samt plats för mottagnings- och behandlingsanläggningar. Ett annat problem är de arbetsmiljöproblem som finns. Nya arbetsmiljöproblem ska inte byggas in i avfallshanteringssystemen. Regionens invånare upplever att de är miljömedvetna och de efterfrågar mer information kring effekterna av avfallshandlingen. Invånarna vill veta att sortering av avfall ger en miljöeffekt.¹

Handlingen av farligt avfall är något som ständigt måste uppmärksammas. Alla aktörer i samhället måste bli ännu bättre på att sortera ut sitt farliga avfall. SÖRAB och kommunerna behöver säkerställa att farligt avfall även fortsättningsvis samlas in och hanteras separat från övrigt avfall och på ett säkert sätt. Sannolikt behövs i vissa delar ett ännu bekvämare insamlingssystem.

Plockanalyser av avfallet visar att mycket av soppåsens innehåll går att materialåtervinna. Nästan 40 procent av avfallet är matavfall och knappt 30 procent förpackningar och returpapper. SÖRAB-regionen ligger långt under det svenska miljö kvalitetsmålet att 35 procent av matavfall från hushåll, restauranger och storkök ska samlas in och behandlas biologiskt. Den del av matavfallet som i dagsläget samlas in eller hemkomposteras motsvarar drygt 4 procent av matavfallet. Invånarna

¹ Kerstin Ahne Market Research AB, Hushållens syn på vad som är viktigt för avfallshandlingen i framtiden, December 2007.

efterfrågar möjlighet till ytterligare utsortering av matavfall.² Utsortering av matavfall kan möjliggöra mer produktion av biogas, vilken kan användas som fordonbränsle. Behandlingskapacitet för biologisk behandling av det utsorterade matavfallet måste säkerställas antingen genom en egen anläggning eller genom att köpa tjänsten. I storstockholmsregionen finns i dag endast mindre pilotanläggningar för rötning av matavfall.

Av det avfall som går till energiutvinning kvarstår 20-22 procent efter förbränningen i form av aska och slagg. I dagsläget läggs detta på deponi. Mindre aska och slagg innebär minskade mängder avfall till deponi. Om det vi förbränner inte innehåller farliga ämnen kan det ge möjlighet till återvinning av slaggen, som till exempel kan bli konstruktionsmaterial, och på så sätt kan mängden avfall till deponi minskas ytterligare.

Av det avfall som deponeras i regionen finns det fortfarande sådant avfall som inte borde deponeras. Det är till exempel brännbart avfall som på grund av brist på förbränningskapacitet deponeras.

För varje kommun ska det finnas en renhållningsordning med föreskrifter om avfallshantering samt en avfallsplan. Under 2006 kom nya regler för vad en avfallsplan ska innehålla och hur den ska vara utformad. Detta innebar att avfallsplanerna i SÖRAB-kommunerna behövde uppdateras. Med anledning av det har SÖRAB erbjudit SÖRAB-kommunerna att tillsammans med dem utarbeta en gemensam avfallsplan, något som samtliga kommuner ställt sig positiva till.

1.2. Målsättning

Målsättningen med denna avfallsplan är att få ett tydligt gemensamt styrdokument för avfallshanteringen fram till år 2020. Dokumentet ska vara vägledande i alla delar av avfallshanteringskedjan. Vid planering av nya bostads- eller verksamhetsområden, vid prövning av bygglov, i tillsyn över miljöfarlig verksamhet och självklart även för hur invånarna och verksamheterna i samhället ska hantera sitt avfall.

Avfallsplanen ger en helhetsbild av avfallshanteringen i SÖRAB-regionen. Den beskriver vilka utmaningar som väntar om bra avfallshantering i ett hållbart samhälle ska uppnås. Genom samarbetet mellan flera närliggande kommuner utnyttjas de fördelar som stordrift, samverkan, ett gemensamt synsätt och en gemensam målsättning har på arbetet med att förbättra miljön.

1.3. SÖRAB och SÖRAB-kommunerna

I Sverige är det kommunerna som ansvarar för insamling och behandling av hushållsavfall och därmed jämförligt avfall. Inom SÖRAB-regionen ansvarar kommunerna för insamlandet av hushållsavfallet, medan behandlingen av hushållsavfallet sker genom det samägda bolaget SÖRAB (Söderhalls Renhållningsverk AB). SÖRAB-kommunerna har egen personal som hanterar kommunernas insamling av avfall. I Sollentuna kommun ligger detta ansvar på Sollentuna Energi AB. Kommunerna har också upphandlat entreprenörer som utför insamlingen av avfallet och i olika grad hjälper kommunerna med kundkontakter och fakturering. Insamlat avfall lämnas vid någon av SÖRABs mottagnings- eller

² Kerstin Ahne Market Research AB, Hushållens syn på vad som är viktigt för avfallshanteringen i framtiden, December 2007.

omlastningsstationer. SÖRAB ansvarar för behandling av det insamlade avfallet. SÖRAB ansvarar även för drift och skötsel av de återvinningscentraler som finns. Nuvarande organisation beskrivs i detalj i bilaga 1, nulägesbeskrivning och prognoser.

1.3.1. SÖRABs Kontaktmannagrupp

Samarbetet mellan kommunerna och SÖRAB sker framförallt genom den så kallade kontaktmannagruppen. Den består av två tjänstemän från varje kommun, en från avfallsavdelningen och en från miljö- och hälsoskyddsavdelningen, samt personal från SÖRAB. Kontaktmannagruppen träffas minst 4 gånger per år.

Kontaktmannagruppen har till uppgift att utveckla samarbetet, samverka kring olika avfallsfrågor och dra nytta av varandras kompetenser.

1.3.2. Stockholmsregionens Avfallsråd (STAR)

Stockholmsregionens avfallsråd (STAR) är ett nätverk med fokus på avfallsfrågor för kommunala bolag och förvaltningar i Stockholms län samt Håbo kommun från Uppsala län. Inom ramen för Kommunförbundet Stockholms län (KSL) har nätverket fungerat sedan 1980 och samlas 2-4 gånger per år för förankring och beslut kring inriktning. STAR har bland annat tagit fram underlag och utredningar om avfallshantering i Stockholms län. STAR ordnar även konferenser med olika teman inom avfallsområdet.

1.3.3. Avfall som kommunen ansvarar för

Inom SÖRAB-regionen bodde det 31 december 2006 418 651 människor. Det fanns totalt 192 136 hushåll vid samma tidpunkt. Av dessa är 34 procent småhus och 66 procent hushåll i flerfamiljshus. Strukturen på kommunerna varierar från så kallad stenstad (Solna och Sundbyberg) till landsbygd (Vallentuna). Inflyttningen till regionen är omfattande och år 2020 beräknas befolkningen uppgå till 522 000 invånare.

Inom SÖRAB-regionen uppkom det år 2006 totalt 237 386 ton hushållsavfall av detta är 100 765 ton säck- och kärll avfall, 4 466 ton matavfall, 74 151 ton grovavfall och 7 041 ton farligt avfall. Den mängd slam, latrin och fettavfall som uppkommer i regionen är inte inräknad i den totala mängden avfall.

Av avfallet behandlas 60 procent genom förbränning. Det avfall som kommunen ansvarar för beskrivs i sin helhet i bilaga 1, nulägesbeskrivning och prognoser.

1.3.4. Avfall som omfattas av producentansvar

Vissa typer av avfall omfattas av producentansvar. Det innebär att producenten ska se till att lämpliga insamlingssystem finns för att sedan samla in och omhänderta avfallet. Syftet med producentansvaret är att de produkter som sätts på marknaden ska vara lämpade för återvinning, och återvinningsmål för olika avfallslag finns.

I dagsläget är det producentansvar för följande avfall:

- förpackningar,
- returpapper,
- elektriskt och elektroniskt avfall,
- bilar och
- däck.

1.3.5. Verksamhetsavfall

Det avfall som uppkommer hos företag och verksamheter, och som inte är hushållsavfall eller därmed jämförligt avfall, är det verksamhetsutövaren själv som ansvarar för. Denne ska själv se till att avfallet hanteras på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

1.4. Planens framtagande

SÖRAB-kommunerna har sedan länge samverkat kring avfallsfrågor. Under hösten 2006 aktualiserades att kommunerna var i behov av att ta fram nya avfallsplaner. En gemensam avfallsplan ger möjlighet att ta ett samlat grepp över de utmaningar som vi står inför. SÖRAB tog initiativ till att då ta fram en gemensam avfallsplan, vilket var något som samtliga kommuner var positiva till. SÖRABs styrelse är beställare av projektet och som styrgrupp har SÖRABs kontaktmannagrupp fungerat.

För arbetet med den nya avfallsplanen tillsatte SÖRAB en projektledare på halvtid. Projektledaren ansvarade för samordning av avfallsplanearbetet, kontakter med kommunerna och externa aktörer, samråd med Länsstyrelsen, sammanställning av underlag från kommunerna, att utarbeta huvuddelen av innehållet i avfallsplanen och stödja den politiska beslutsprocessen, inklusive bland annat utställning och remiss. SÖRAB har även tagit stöd av konsultföretaget Grontmij AB. Grontmij's uppgift har varit att fungera som bollplank och stöd i framtagandet av avfallsplanen.

Förslag till övergripande mål arbetades fram under hösten 2007. Ett omfattande samrådsarbete har genomförts. Samråd om förslagen till övergripande mål hölls mellan den 1 november 2007 och den 31 januari 2008. Samråden bestod av lokala samråd och regionala samråd. De lokala samråden bestod av möten med representanter från lokala intresseorganisationer, föreningar och fastighetsägare samt internt i kommunen. De regionala samråden bestod av möten med Länsstyrelsen i Stockholms län, entreprenörer, naturskyddsföreningen på riksnivå, angränsande kommuner, politiska partier, FTI AB samt fysiska planerare. Totalt hölls 40 samrådsmöten och 24 skriftliga svar inkom. Samråd med allmänheten gjordes via en enkät där vi lät 1350 hushåll svara på vad de har för syn på avfallshanteringen i framtiden. För genomförandet och upplägget av enkäten stod Kerstin Ahne Market Research AB. Resultatet av enkäten redovisas i rapporten ”Hushållens syn på vad som är viktigt för avfallshanteringen i framtiden”.

Resultatet av samråden finns sammanställt i en särskild samrådsredogörelse³. De förslag till övergripande mål som presenterades vid samråden har omarbetats med anledning av vad som framkom på samråden. Kommunikation har lyfts fram som en mycket viktig del i det fortsatta arbetet. Kommunikation är en övergripande strategi för det fortsatta arbetet och en kommunikationsplan kommer att utarbetas för att stödja arbetet med att nå målen i avfallsplanen.

Förslaget till avfallsplan har även ställts ut för granskning enligt miljöbalkens bestämmelser. Totalt inkom 62 yttranden. Under utställningstiden språkgranskades avfallsplanen. Inkomna yttranden samt hur dessa har beaktats redovisas i en särskild utställningsredogörelse⁴.

³ Samrådsredogörelse, Plan för avfallshantering i ett hållbart samhälle, daterad 2008-03-17

⁴ Utställningsredogörelse, Plan för avfallshantering i ett hållbart samhälle daterad 2008-08-14

1.5. Läsanvisning

Avfallsplanen består av ett huvuddokument med tillhörande bilagor. Huvuddokumentet utgörs av nedanstående delar.

Syfte, bakgrund och grundläggande utgångspunkter för framtagande av planen beskrivs i kapitel 1. I detta kapitel beskrivs även översiktligt hur samråd enligt 15 kapitlet 13 § miljöbalken har genomförts.

Den framtida avfallshanteringen i SÖRAB-regionen presenteras i kapitel 2.

Övergripande mål för år 2020, delmål för 2012 samt strategier för att nå delmålen presenteras i kapitel 3.

Kapitel 4 beskriver planens konsekvenser ur olika aspekter. Den miljöbedömning som är gjord beskrivs sammanfattande. En fullständig miljökonsekvensbeskrivning redovisas i bilaga 5. Miljöbedömningen innehåller även en redovisning av hur målen i planen kan bidra till att de nationella miljökvalitetsmålen respektive de regionala målen nås. De ekonomiska konsekvenserna för olika aktörer av mål och strategier i avfallsplanen redovisas i kapitlet om ekonomiska och samhällsekonomiska konsekvenser. I bilaga 2 redovisas de ekonomiska konsekvenserna mer omfattande.

Att planens mål följs upp är mycket viktigt. Hur detta ska gå till presenteras i kapitel 5.

Nuläge och omvärld innefattande bland annat uppgifter om SÖRAB-kommunernas, avfallsmängder och avfallshantering samt uppgifter om producentansvar för förpackningar (bilaga 1) Basår för denna bilaga är år 2006. Hur resursbehovet ser ut för avfallshanteringen beskrivs i bilaga 2. De anläggningar för återvinning och bortskaffande av avfall som finns i regionen anges i bilaga 3. Bilaga 4 beskriver miljömål, strategier och lagstiftning. Resultatet av tidigare avfallsplaners målsättningar finns beskrivet i bilaga 6. Bilaga 7 anger vilka nedlagda deponier som finns inom regionen. Dessutom finns en speciell bilaga med ordlista (bilaga 8). Bilaga 9 är till för länsstyrelsens sammanställning över avfallshanteringen i länet.

2. FRAMTIDA AVFALLSHANTERING I SÖRAB

Avfallsplanens mål är uppdelade i två nivåer: övergripande mål till år 2020 och delmål till år 2012. Planen innehåller också strategier för hur arbetet ska gå till för att uppnå delmålen. Målen ska hjälpa oss att år 2020 leva i ett hållbart samhälle.

2.1. År 2020

Det är nu år 2020. Vi blickar tillbaka mot 2008 då kommunerna Danderyd, Järfälla, Lidingö, Sollentuna, Solna, Sundbyberg, Täby, Upplands Väsby och Vallentuna beslutade om en gemensam avfallsplan med gemensamma mål.

Vi har fått en ny syn på avfall. Visst används fortfarande huvuddelen av avfallet i regionens fjärrvärmeproduktion och för att generera el, men över hälften av hushållsavfallet återvinns som material. Genom all den information och feedback som vi har kunnat ge hushållen sorterar vi nu nästan alla förpackningar, tidningar och annat som går att ha särskild insamling av. Över nittio procent av invånarna svarade vid den senaste enkäten att vi har en bra eller mycket bra kundanpassning av systemen. Medvetenheten om miljönyttan är stor och det är helt okej att sortera.

Valfriheten i systemen är stor. Man kan välja den service som man vill ha och var och en betalar för de tjänster man väljer. Här finns ett ”smörgåsbord” att välja på. Det har tidvis sett olika ut i olika kommuner, men vi har tagit idéer från varandra och tävlat med varandra och oss själva för att nå målen.

I samhällsplaneringen är ”plats för avfall” en fråga som är lika angelägen som vatten och avlopp och energiförsörjning. Platser för avfallsanläggningar finns med i översiktplaner och hanteras i alla detaljplaner. I ett nätverk träffas planerare i kommunerna och avfallshandläggare tillsammans hos SÖRAB.

Att sortera ut matavfall har blivit vanligt. Vem vill inte vara biogastronom? Det vill både storkök, restauranger, butiker men också många enskilda hushåll. Det finns många olika sätt att samla in, men man kan också kompostera själv hemma om man vill. Vi har fått en biogasanläggning i regionen där vi kan producera fordonsbränsle, så nu går både kollektivtrafik och sopbilar på biogas. Men ännu är det svårt att få gasen att räckta till privatbilar vars ägare efterfrågar klimatneutralt bränsle. Biogödseln har väldigt hög kvalitet. Den är certifierad och väldigt populär. Allt återvinns idag hos lantbrukarna i Roslagen, vilka också levererar mycket livsmedel till regionen.

Matavfallsmängderna är inte lika stora som vi trodde när vi gjorde planen. Väldigt många har förstått att den största klimatnyttan uppnås om vi lagar lagom med mat och äter upp. Det gäller såväl de offentliga köken i skolor och äldreboenden som andra storkök och restauranger.

Den nya synen på avfall har också spillt över på företagen i regionen. De är också med. Sortering är nu vardag, och vår nya energianläggning i regionen försörjs helt med noga sorterat avfall.

På anläggningen på Löt deponeras väldigt lite. Här tvättas och behandlas istället förorenad jord så att den kan föras tillbaka till samhället. Slagg från

avfallsförbränning tvättas för att minska miljöpåverkan från salterna och när materialet ”mognat” kan det användas till olika ändamål i samhället. Askorna stabiliseras och vi prövar olika idéer att använda dem inom Löt, men också i olika applikationer vid byggnation. Vi mellanlagrar såväl på Löt som på andra platser i avvaktan på behandling eller på att materialet ska komma till nytta.

Att handla ”second-hand” är inga problem när säljare och köpare kan hitta varandra via nätet. Lokala ”torg” gör det ännu enklare. Bakluckeloppis har också blivit vanligt. Kvalité är fint och efterfrågat.

Klimatfrågan har under hela perioden varit en överskuggande faktor, och vid alla åtgärder och beslut har den klimatomfattiga nyttan redovisats. Samhällsekonomiska analyser har också varit ett verksamt verktyg.

2.2. Övergripande mål för hantering av avfall i SÖRAB-regionen fram till år 2020

År 2020 ska avfallshanteringen i SÖRAB-kommunerna vara en del av ett hållbart samhälle där människan står i centrum. Avfallshanteringen ska ske med bästa möjliga resursutnyttjande och minsta möjliga miljöpåverkan. Det avfall som uppkommer ska vara en resurs och inte ett miljöproblem.

Som grund vid framtagandet av de övergripande målen finns EU:s avfallshierarki, den så kallade avfallstrappan, som är vägledande för hur avfall ska behandlas. Avfallstrappan innebär att i första hand ska avfallets mängd och farlighet minska. Därefter ska man återanvända avfall i så hög grad som möjligt. Om avfallet inte går att återanvända ska det materialåtervinnas. Till detta räknas även biologisk behandling av organiskt avfall. Därefter ska avfallet energiutvinnas (förbrännas och energin i avfallet tas omhand). Om man inte kan behandla avfallet på något annat sätt så är det slutligen deponering av avfallet som är det sista sättet att omhänderta avfall.

Det räcker dock inte att bara ta hänsyn till detta vid planering för avfallshantering i framtiden. De system som används behöver även vara anpassade både till de som lämnar och hämtar/hanterar avfallet, och det uppkomna avfallet måste ha en god kvalitet så att avfallet kan resursutnyttjas med minsta möjliga miljöpåverkan.

I de fall målen beskriver en mängd avfall i procent är det viktprocent som avses.

2.3. Mål till år 2020

År 2020 ska följande mål uppfyllas:

Mål 1. Människan i centrum

Avfallshantering ska utgå från människans behov och vara anpassad både till den som lämnar och den som hämtar avfall.

Det innebär att insamlingen ska vara enkel, lätt att förstå och erbjuda den service som efterfrågas i syfte att uppfylla planens mål. Insamling och behandling ska vara anpassad så att arbetsmiljön för dem som hanterar avfallet är god.

Mål 2. Kvalitet

Allt avfall ska vara rätt sorterat och inte skräpa ned.

Det innebär att avfall ska sorteras efter hur det ska tas omhand. Det sorterade avfallet ska uppfylla de krav som respektive behandlingsanläggning ställer.

Mål 3. Minska avfallets mängd

Resurshushållning ska stimuleras för att minska avfallets mängd.

Det innebär att på olika sätt visa människor hur livsstil och konsumtionsmönster kan förändras så att avfallsmängden per invånare minskar.

Mål 4. Minska avfallets farlighet

Inget farligt avfall ska finnas blandat med annat avfall.

Det innebär att människor ska vara medvetna om vad som är farligt avfall och hur det ska hanteras. Det ska vara lätt att sortera rätt. Uppkomsten av farligt avfall ska förebyggas genom dialog med producenter för att undvika att farliga ämnen byggs in i varor och produkter.

Mål 5. Öka återanvändningen

Återanvändning av varor och produkter ska stimuleras.

Det innebär att återanvändning ska stimuleras genom nyttjande av ny teknik och samarbete med företag/organisationer. System för att återanvända varor och produkter ska vara lättillgängliga. Återanvändningen får dock inte leda till en ökad miljöbelastning.

Mål 6. Öka materialåtervinningen

Minst 50 procent av hushållsavfallet ska materialåtervinnas och materialåtervinningen från verksamheter ska öka.

Det innebär att minst 50 procent av hushållsavfallet ska återvinnas genom materialåtervinning, inklusive biologisk behandling. Varje verksamhet ska källsortera så att minst ett avfallsslag kan materialåtervinnas.

Det innebär också att minst 35 procent av matavfallet från hushåll, restauranger, storkök och butiker ska återvinnas genom biologisk behandling. Resterna vid behandlingen ska vara så rena att de går att återföra till åker- eller skogsmark.

Mål 7. Energiutvinning

Brännbart avfall som inte kan återanvändas eller återvinnas ska användas som bränsle. Biogas kan ersätta fossila bränslen.

Det innebär att icke brännbart avfall ska sorteras bort. Bränslet ska vara så rent att aska och slagg till största delen kan återvinnas. Vid förbränningen ska el och värme produceras. Vid rötning av matavfall ska biogas utvinnas och användas som fordonsbränsle eller på annat sätt ersätta fossilt bränsle

Mål 8. Deponering

Deponering ska bara ske om det inte finns andra behandlingsmöjligheter. Nedlagda deponier ska inte vara någon risk för människors hälsa eller miljön.

Det innebär att bara avfall som det inte finns några andra behandlingsmetoder för ska deponeras. Endast deponier som uppfyller högt ställda krav ska användas.

Det innebär även att nedlagda deponier ska vara inventerade och undersökta. Deponier som utgör en risk för människors hälsa eller miljön ska åtgärdas.

2.4. Delmål

Arbetet med att nå de övergripande målen delas tidsmässigt in i tre faser. År 2012, år 2016 och år 2020. Delmål för de två senare faserna kommer att tas fram i god tid innan aktuell period. I denna avfallsplan finns delmål för 2012. I de fall delmålen beskriver avfall i procent är det viktprocent som avses. När en mängd anges avses mängden som vikt mätt i kilogram.

2.5. Strategier

2.5.1. Övergripande strategi

En gemensam kommunikationsplan ska tas fram under 2009 för att stödja genomförandet av avfallsplanen på ett övergripande plan. Syftet är att på ett strukturerat sätt visa hur kommunikationen ska styras för att effektivt stödja genomförandet. I kommunikationsplanen ska det framgå hur kommunikationen bör planeras, genomföras och utvärderas. Med planen som bas kan kommunikationen i de olika delmålen och projekten sedan planeras. De mål, strategier, budskap, värdeord etcetera som beskrivs i kommunikationsplanen ska gälla för all kommunikation för genomförandet av avfallsplanen.

2.5.2. Strategier för delmålen

Till varje delmål finns en strategi beskriven. Strategin beskriver i korthet vilka åtgärder som i dagsläget har identifierats för att uppnå delmålen. Till varje delmål finns även preciserat vem som ansvarar för att målet nås samt vilka övriga parter som berörs av delmålet. De övriga parterna kan vara delaktiga i olika hög grad. Det kan även finnas parter som i dagsläget inte har identifierats men som blir berörda då arbetet med att genomföra åtgärderna påbörjas.

3. MÅL FÖR AVFALLSHANTERING I SÖRAB-REGIONEN

3.1. Mål 1. Människan i centrum

Avfallshantering ska utgå från människans behov och vara anpassad både till den som lämnar och den som hämtar avfall.

Det innebär att insamlingen ska vara enkel, lätt att förstå och erbjuda den service som efterfrågas i syfte att uppfylla planens mål. Insamling och behandling ska vara anpassad så att arbetsmiljön för dem som hanterar avfallet är god.

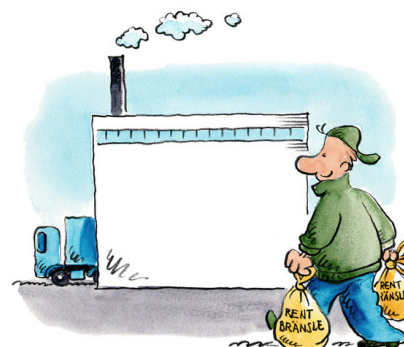
3.1.1. Delmål 2012

Delmål 1.1	År 2012 ska avfallshanteringen vara en del i kommunernas planarbete och utgå från gemensamma riktlinjer vid ny- och ombyggnation.
Målansvar:	Kommunens avfallsansvariga nämnd.
Uppföljning:	Kommunens nämnd som ansvarar för fysisk planering.
Strategi:	Se till att riktlinjer finns.
Berörda:	Arbetsgrupp/er arbetar fram riktlinjer för avfallshanteringen i samhället. Riktlinjer bör finnas för olika nivåer, i länsplaner, i översiktsplanarbetet, detaljplanarbetet samt vid bygglovsgivning.
	Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning, Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, Regionplane- och trafikkontoret, Kommunal översikts- och detaljplaneavdelning, Kommunens bygglovsavdelning, Handikapporganisationer Huvudskyddsombud samt Arbetsmiljöverket.
Delmål 1.2	År 2012 ska prioriterade arbetsmiljöproblem enligt kartläggning 2009 vara åtgärdade.
Målansvar:	Kommunens insamlingsentreprenör.
Uppföljning:	Prioriterade åtgärder är utförda.
Strategi:	Under 2009 sker kartläggning av arbetsmiljöproblemen av kommunen och dess insamlingsentreprenör. Entreprenörerna får i uppgift att peka ut vilka arbetsmiljöproblem som är prioriterade. Kommunen, entreprenörerna och fastighetsägarna samverkar för att åtgärda prioriterade arbetsmiljöproblem.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens insamlingsentreprenör, Kommunens avfallsavdelning, Fastighetsägare.

3.2. Mål 2. Kvalitet

Allt avfall ska vara rätt sorterat och inte skräpa ned.

Det innebär att avfall ska sorteras efter hur det ska tas omhand. Det sorterade avfallet ska uppfylla de krav som respektive behandlingsanläggning ställer.

3.2.1. Delmål 2012

Delmål 2.1	År 2012 ska det ha kartlagts hur hushållsavfallet ska sorteras och hur det ska behandlas.
Målansvar:	SÖRAB.
Uppföljning:	Kartläggning ska finnas.
Strategi:	Arbetsgrupp/er identifierar och bedömer vilka behandlingstjänster vi behöver ha för att kunna uppnå avfallsplanens mål. Behandlingen ska möta upp insamlingen som det beslutats om i mål 1.3.
Berörda:	SÖRAB, Kontaktnanngruppen, Kommunens avfallsavdelning.
Delmål 2.2	År 2012 ska minst 80 procent av hushållen ha kunskap om varför avfall ska sorteras, och vilken nytta det gör.
Målansvar:	Kommunens avfallsansvariga nämnd.
Uppföljning:	Kundenkät.
Strategi:	Informations- och kommunikationsinsatser för att beskriva miljönyttan av avfallssorteringen.
Berörda:	Kontaktnanngruppen, Kommunens avfallsavdelning, SÖRAB, Inforrådet, Kommunens informatörer.
Delmål 2.3	År 2012 ska det finnas rutiner för avfallshantering vid extraordinära händelser.
Målansvar:	Kommunens säkerhetsansvariga nämnd och SÖRAB
Uppföljning:	Kontrollera att rutiner finns.
Strategi:	Arbetsgrupp som identifierar extraordinära händelser som berör avfallshanteringen samt rutiner för hur dessa extraordinära händelser ska hanteras. Exempel på extraordinära händelser är smitta (till exempel fågelinfluensa), avfallsinsamlingsstrejk, större olycka med förorening av mark samt driftstopp i en förbränningsanläggning.
Berörda:	Kommunens säkerhetsansvariga, Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, Kommunens avfallsavdelning, Länsstyrelsen i Stockholms län, SÖRAB

3.3. Mål 3. Minska avfallets mängd

Resurshushållning ska stimuleras för att minska avfallets mängd.

Det innebär att på olika sätt visa människor hur livsstil och konsumtionsmönster kan förändras så att avfallsmängden per invånare minskar.

3.3.1. Delmål 2012

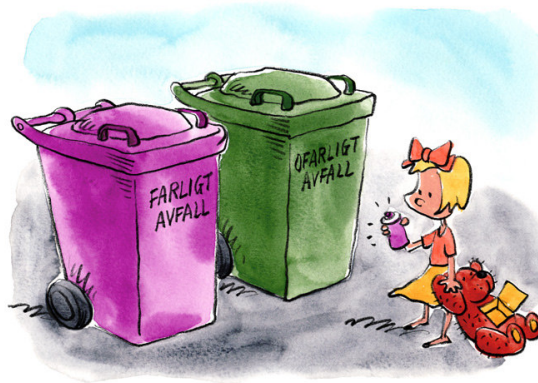
Delmål 3.1	År 2012 ska minst 10 procent fler invånare än 2009 göra medvetna val med syfte att minska avfallsmängden.
Målansvar:	Kommunens avfallsansvariga nämnd
Uppföljning:	Kundenkät
Strategi:	Ta fram och sprida information om hur olika val kan påverka mängden avfall.
Berörda:	Kontakmannagruppen, Inforrådet, Kommunens avfallsavdelning, Miljöorganisationer, Håll Sverige Rent, Kommunens konsumentrådgivare.
Delmål 3.2	År 2012 ska minskning av avfallsmängden finnas med i kommunernas och SÖRABs upphandlingar.
Målansvar:	Kommunens inköpsansvariga nämnd. SÖRAB.
Uppföljning:	Kontrollera om minskning av avfallsmängd finns med som en aspekt i kommunernas upphandlingspolicy.
Strategi:	Avfallsaspekter ska finnas med i kommunens och SÖRABs upphandlingspolicy. Ta fram underlag för hur minskning av avfallets mängd kan finnas med i kommunernas och SÖRABs upphandlingar. Kommunen ska föregå med gott exempel.
Berörda:	Kommunernas inköpsavdelning, Kommunens miljösamordnare, Kommunens avfallsavdelning, SÖRAB.
Delmål 3.3	År 2012 ska mängden mat som kasseras inom kommunens verksamheter ha minskat med 25 procent jämfört med 2009.
Målansvar:	Kommunala nämnder som ansvarar för livsmedelshantering
Uppföljning:	Plockanalys 2009 och 2012.
Strategi:	Ta fram tillsynsunderlag för att hjälpa livsmedelshanterare inom den kommunala organisationen att minska mängden matavfall som slängs.
Berörda:	Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, Kommunens livsmedelinspektörer, Kommunens kostkonsulenter, Kommunens skol- och barnomsorgspersonal/husmor.

Delmål 3.4	År 2012 ska alla livsmedelslokaler ha haft tillsyn på all sin avfallshantering.
Målansvar:	Kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd
Uppföljning:	Kontroll av hur stor andel livsmedelslokaler som haft tillsyn.
Strategi:	Ta fram ett tillsynsunderlag för tillsyn av all avfallshantering i en livsmedelslokal. Stödja tillsynsarbetet.
Berörda:	Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, Kommunens livsmedelinspektörer, Miljösamverkan Stockholms län.

3.4. Mål 4. Minska avfallets farlighet

Inget farligt avfall ska finnas blandat med annat avfall.

Det innebär att människor ska vara medvetna om vad som är farligt avfall och hur det ska hanteras. Det ska vara lätt att sortera rätt. Uppkomsten av farligt avfall ska förebyggas genom dialog med producenter för att undvika att farliga ämnen byggs in i varor och produkter.

3.4.1. Delmål 2012

Delmål 4.1	År 2012 ska minst 90 procent av hushållen ha kunskap om vad som är farligt avfall och var det ska lämnas.
Målansvar:	Kommunens avfallsansvariga nämnd.
Uppföljning:	Kundenkät.
Strategi:	Genom ett strategiskt kommunikationsarbete föra ut kunskap om vad som är farligt avfall och hur det ska hanteras. Öka tillgängligheten till var farligt avfall kan lämnas.
Berörda:	SÖRAB, Kontaktmannagrupp, Kommunens avfallsavdelning, Kommunens insamlingsentreprenör, Fastighetsägare, Producenter (framförallt El-kretsen), Inforådet, Kommunens informatörer.

Delmål 4.2	År 2012 ska minst 90 procent av hushållen anse sig ha tillgång till ett tillfredsställande insamlingssystem för farligt avfall.
Målansvar:	Kommunens avfallsansvariga nämnd.
Uppföljning:	Kundenkät.
Strategi:	Genom ett strategiskt kommunikationsarbete föra ut kunskap om vad som är farligt avfall och hur det ska hanteras. Öka tillgängligheten för avlämning av farligt avfall.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning, SÖRAB.
Delmål 4.3	År 2012 ska det finnas rutiner för vad som ska göras när nya typer av farligt avfall upptäcks hos hushållen.
Målansvar:	Kommunens avfallsansvariga nämnd.
Uppföljning:	Kontrollera att rutiner finns framtagna.
Strategi:	Skapa en arbetsgrupp som tar fram dessa rutiner.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning, SÖRAB Inforådet, Kommunens informatörer.
Delmål 4.4	År 2012 ska minskning av farligt avfall finnas med i kommunernas och SÖRABs upphandling av varor och tjänster.
Målansvar:	Kommunens inköpsansvariga nämnd. SÖRAB.
Uppföljning:	Minskning av farligt avfall samt avfallets farlighet ska finnas med i kommunens upphandlingspolicy.
Strategi:	Ta fram underlag för hur minskning av farligt avfall samt avfallets farlighet kan utvärderas i kommunernas och SÖRABs upphandlingar. Kommunen ska föregå med gott exempel.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning, Kommunens inköpsavdelning, SÖRAB.

Delmål 4.5	År 2012 ska minst 90 procent av byggherrarna och byggtreprenörerna i SÖRAB-regionen ha kunskap om vad som är farligt i bygg- och rivningsavfall och hur det ska hanteras.
Målansvar:	Kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd.
Uppföljning:	Mätning av kunskap om samt kontroll av hur det farliga avfallet hanteras.
Strategi:	En arbetsgrupp som tar fram material och en strategi för hur kunskapen om farligt avfall och hanteringen av farligt avfall ska ökas hos byggherrar och byggtreprenörer.
Berörda:	Tillsyn av hantering av farligt avfall vid rivningsprojekt. Kontaktmannagruppen, Kommunens bygglovsavdelning, Byggsektorns kretsloppsråd, Kommunens exploaterings avdelning Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, Kommunens avfallsavdelning, SÖRAB Miljösamverkan Stockholms län.

Delmål 4.6	År 2012 ska minst 50 procent av icke anmälnings- eller tillståndspliktiga företag, som klassas som miljöfarliga verksamheter, ha haft tillsyn på sin hantering av farligt avfall.
Målansvar:	Kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd
Uppföljning:	Mäta andelen som haft tillsyn.
Strategi:	Ta fram ett underlag för tillsyn av all avfallshantering. Tillsynen ska inriktas mot sådan verksamhet som har fast årlig tillsynsavgift men som enligt miljöbalken inte är anmälningspliktig eller tillståndspliktig verksamhet. Stödja tillsynsarbetet.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, Miljösamverkan Stockholms län.

3.5. Mål 5. Öka återanvändningen

Återanvändning av varor och produkter ska stimuleras.

Det innebär att återanvändning ska stimuleras genom nyttjande av ny teknik och samarbete med företag/organisationer. System för att återanvända varor och produkter ska vara lättillgängliga. Återanvändningen får dock inte leda till en ökad miljöbelastning.

3.5.1. Delmål 2012

Delmål 5.1	År 2012 ska minst 80 procent av invånarna uppge att de "handlar" med begagnade och/eller återanvända varor.
Målansvar:	Kommunens avfallsansvariga nämnd.
Uppföljning:	Kundenkät 2012.
Strategi:	Genom ett strategiskt kommunikationsarbete föra ut kunskap om miljövinster vid återanvändning av avfall. Undersöka förutsättningar och hinder för ett utökat samarbete. Föreslå lämpliga samarbetsområden. Utreda förutsättningar för återbruk på återvinningscentraler.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning, SÖRAB, Inforådet, Kommunens informatörer.
Delmål 5.2	År 2012 ska hanteringen av schaktmassor och liknande vara kartlagd samt förbättringsåtgärder föreslagna.
Målansvar:	Kommunens nämnd som ansvarar för fysisk planering.
Uppföljning:	Kartlagd hantering.
Strategi:	Undersöka hur schaktmassor ska kunna återanvändas. Se över behovet av mellanlager och andra behandlingsmöjligheter för dessa avfallsslag.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens fysiska planeringsavdelning, Kommunens avfallsavdelning, Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, Kommunens gatuavdelning.

3.6. Mål 6. Öka materialåtervinningen

Minst 50 procent av hushållsavfallet ska materialåtervinnas och materialåtervinningen från verksamheter ska öka.

Det innebär att minst 50 procent av hushållsavfallet ska återvinnas genom materialåtervinning, inklusive biologisk behandling. Varje verksamhet ska källsortera så att minst ett avfallsslag kan materialåtervinnas. Det innebär också att minst 35 procent av matavfallet från hushåll, restauranger, storkök och butiker ska återvinnas genom biologisk behandling. Resterna vid behandlingen ska vara så rena att de går att återföra till åker- eller skogsmark.

3.6.1. Delmål 2012

Delmål 6.1	År 2012 ska minst 40 procent av hushållsavfallet materialåtervinnas, inklusive biologisk behandling av matavfall.
Målansvar:	Kommunens avfallsansvariga nämnd.
Uppföljning:	Plockanalys. Plockanalys av säck- och kärlavfall från varje kommun genomförs år 2009. Uppföljning år 2012.
Strategi:	Strategiskt kommunikations- och informationsarbete, bättre system, utreda om fler fraktioner kan materialåtervinnas.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning, Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, SÖRAB, Inforådet, Kommunens informatörer, Fastighetsägare.

Delmål 6.2	År 2012 ska högst 10 procent förpackningar och returpapper finnas i säck- och kärlavfallet.
Målansvar:	Kommunens avfallsansvariga nämnd, Kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd.
Uppföljning:	Plockanalys. Plockanalys av säck- och kärlavfall från varje kommun genomförs år 2009. Uppföljning år 2012.
Strategi:	Genom ett strategiskt kommunikationsarbete föra ut kunskap om miljövinster vid materialåtervinning av avfall. Samverkan med FTI AB för att förbättra förutsättningarna för insamling av förpackningar och tidningar. Utredning av möjligheter till kompletterande system för insamling av förpackningar och tidningar. Tillsyn av producentansvaret.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning, Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, SÖRAB FTI AB, Inforådet, Kommunens informatörer, Fastighetsägare.
Delmål 6.3	År 2012 ska minst 50 procent av matavfallet från restauranger, storkök och butiker samlas in och behandlas biologiskt.
Målansvar:	Kommunens avfallsansvariga nämnd, Kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd.
Uppföljning:	Mängden avfall insamlat via gröna linjen jämförs med den mängd matavfall som beräknas uppkomma inom regionen.
Strategi:	Marknadsföra Gröna linjen. Vid tillsynsbesök informera om Gröna linjen.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning, Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, Kommunens fastighetsavdelning, SÖRAB, Inforådet, Kommunens informatörer.

Delmål 6.4	År 2012 ska minst 10 procent av hushållens matavfall sorteras ut för biologisk behandling, inklusive hemkompostering.
Målansvar:	Kommunens avfallsansvariga nämnd.
Uppföljning:	Mäts via insamlade mängder samt skattning av mängden hemkomposterat matavfall.
Strategi:	Utreda olika insamlingssystem där människan sätts i centrum. Analysera marknaden för omhändertagande av matavfall samt undersöka vilka olika typer av insamlingssystem som är lämpliga i vår region. Undersöka när det är möjligt att införa matavfallsinsamling i kommunerna. Påbörja viss fastighetsnära insamling av matavfall i vissa delar av regionen.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning, Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, SÖRAB, Fastighetsägare.
Delmål 6.5	År 2012 ska återvinningscentralerna ha en bättre tillgänglighet jämfört med år 2006.
Målansvar:	SÖRAB
Uppföljning:	Jämförelse av närhet och öppettider år 2006 och år 2012.
Strategi:	Skapa mer tillgängliga återvinningscentraler, se till att planerade återvinningscentraler blir av, utreda möjlighet till fler återvinningscentraler, säkerställa plats för återvinningscentraler i kommunerna.
Berörda:	SÖRAB Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning, Kommunens Bygglovsavdelning, Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, Regionplane- och trafikkontoret, Kommunal översikts- och detaljplaneavdelning, Länsstyrelsen i Stockholms län.

3.7. Mål 7. Energiutvinning

Brännbart avfall som inte kan återanvändas eller återvinnas ska användas som bränsle. Biogas kan ersätta fossila bränslen.

Det innebär att icke brännbart avfall ska sorteras bort. Bränslet ska vara så rent att aska och slagg till största delen kan återvinnas. Vid förbränningen ska el och värme produceras. Vid rötning av matavfall ska biogas utvinnas och användas som fordonsbränsle eller på annat sätt ersätta fossilt bränsle.

3.7.1. Delmål 2012

Delmål 7.1	År 2012 ska det finnas en åtgärdsplan för kvalitetssäkring av avfall till förbränning och rötning.
Målansvar:	SÖRAB
Uppföljning:	Kontrollera att åtgärdsplan finns.
Strategi:	Utarbeta hur säck- och kärlavfall ska kvalitetssäkras. Ta fram en åtgärdsplan för detta.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning, Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, SÖRAB, Energibolag.
Delmål 7.2	År 2012 får det finnas högst 5 procent i säck- och kärlavfallet som inte går att förbränna.
Målansvar:	Kommunens avfallsansvariga nämnd.
Uppföljning:	Plockanalys.
Strategi:	Genom ett strategiskt kommunikationsarbete föra ut kunskap om vad som ska läggas i säck- och kärlavfallet. Utredda nya insamlingsystem för ej brännbart material.
Berörda:	SÖRAB, Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning.
Delmål 7.3	År 2012 ska behandling av matavfall med biogasproduktion vara säkerställd.
Målansvar:	SÖRAB.
Uppföljning:	Behandlingskapacitet för matavfall med biogasproduktion är säkerställd.
Strategi:	Säkerställa att behandlingskapacitet finns antingen genom en egen anläggning eller via upphandling.
Berörda:	SÖRAB, Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning.

3.8. Mål 8. Deponering

Deponering ska bara ske om det inte finns andra behandlingsmöjligheter.

Nedlagda deponier ska inte vara någon risk för människors hälsa eller miljön.

Det innebär att bara avfall som det inte finns några andra behandlingsmetoder för ska deponeras. Endast deponier som uppfyller högt ställda krav ska användas.

Det innebär även att nedlagda deponier ska vara inventerade och undersökta. Deponier som utgör en risk för människors hälsa eller miljön ska åtgärdas.

3.8.1. Delmål 2012

Delmål 8.1	År 2012 ska det finnas en åtgärdsplan för att minska deponeringen.
Målansvar:	SÖRAB.
Uppföljning:	Åtgärdsplan för minskning av deponering finns.
Strategi:	Undersöka vad som deponeras i onödan, ta fram en åtgärdsplan.
Berörda:	SÖRAB, Kontaktmannagruppen, Kommunens avfallsavdelning.
Delmål 8.2	År 2012 ska det finnas en åtgärdsplan för hur nedlagda deponier ska prioriteras och hanteras.
Målansvar:	Kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd.
Uppföljning:	Åtgärdsplan ska finnas.
Strategi:	Ta fram en plan för hur nedlagda deponier ska hanteras. Klassificera deponierna enligt MIFO fas 1⁵. Identifiera vilka som har ansvar för deponierna och identifiera vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas.
Berörda:	Kontaktmannagruppen, Kommunens miljö- och hälsoskyddsavdelning, Kommunal översikts- och detaljplaneavdelning, Kommunstyrelsen, Länsstyrelsen i Stockholms län.

⁵ Metodik för inventering av förorenade områden, naturvårdsverket rapport 4918

4. KONSEKVENSER

Avfallsplanens mål innebär förändringar jämfört med dagens system. Konsekvenserna av dessa förändringar kan påverka miljön, ekonomin samt påverka kommunikation och information.

4.1. Miljökonsekvenser

Av avfallsplanens mål är de viktigaste målen ur miljösynpunkt följande:

Mål 4. Minska avfallets farlighet

Inget farligt avfall ska finnas blandat med annat avfall.

Mål 6. Öka materialåtervinningen

Minst 50 procent av hushållsavfallet ska materialåtervinnas och materialåtervinningen från verksamheter ska öka.

Mål 7. Energiutvinning

Brännbart avfall som inte kan återanvändas eller återvinnas ska användas som bränsle. Biogas kan ersätta fossila bränslen.

Mål 8. Deponering

Deponering ska bara ske om det inte finns andra behandlingsmöjligheter.

4.1.1. Sammanfattning av avfallsplanens miljöpåverkan

Den sammanfattande miljöpåverkan av avfallsplanens mål beskrivs i Tabell 1. I tabellen betyder -1: Negativ miljöpåverkan, 0: Ingen eller liten miljöpåverkan, +1: Positiv miljöpåverkan. A-G motsvarar följande miljö kvalitetsmål: A- God bebyggd miljö, B- Begränsad klimatpåverkan, C- Giftfri miljö, D- Frisk luft, E- Ingen övergödning, F- Bara naturlig försurning och G- Skyddande ozonskikt.

Tabell 1. Miljöbedömning av mål för avfallshantering i SÖRAB-regionen.

Bedömd aspekt	A	B	C	D	E	F	G*
Mål 1.	0	0	0	0	0	0	0
Mål 2.	+1	0	0	0	0	0	0
Mål 3.	0	0	0	0	0	0	0
Mål 4.	+1	0	+1	0	0	0	0
Mål 5.	(+1)	0	0	0	0	0	0
Mål 6.	+1	+1**	0	+1**	(+1)	+1**	0
Mål 7.	+1	+1	+1	+1	0	0	0
Mål 8.	+1	0	+1	+1	+1	0	0

* Miljömålet skyddande ozonskikt påverkas generellt sett av avfallshanteringen, men i detta fall bedöms inte genomförandet av planen medföra betydande ökning eller minskning av den påverkan som sker.

** Ökade transporter kan minska den positiva effekten.

Betydande miljöpåverkan som följd av genomförandet av planen är att:

- Utsläpp till luft av försurande och klimatpåverkande gaser från transporter av avfall kan öka. Nettoutsläppen till luft kan trots detta ändå minska eftersom ökad användning av återvunna material gör att nyproduktionen av råvaror kan minskas i motsvarande grad.

- Utsläpp till luft, mark och vatten från gamla deponier och aktiva deponier minskar genom minskad deponering och efter genomförda skyddsåtgärder vid nedlagda deponier.
- Diffusa utsläpp av miljögifter minskar genom förbättrade insamlingssystem och bättre kunskap hos avfallslämnare.
- Ianspråktagande av markresurser ökar något för fler insamlingsplatser för sorterat avfall samt för behandlingsanläggningar.
- Utsläpp av koldioxid med fossilt ursprung minskar till följd av att mer fossila drivmedel till fordon kan ersättas med biogas.

Genomförandet av planen påverkar dessa nationella och regionala miljö kvalitetsmål:

- god bebyggd miljö
- giftfri miljö
- frisk luft
- minskad klimatpåverkan
- och i mindre utsträckning målen ingen övergödning och bara naturlig försurning.

De från miljösynpunkt mest betydelsefulla vägvalen i avfallsplaneringsarbetet bedöms vara att:

- fokus läggs på att förbättra kvaliteten i de idag väl fungerande systemlösningarna och förbättra dem ytterligare.
- det samarbete som finns etablerat mellan SÖRAB-kommuner ska utvecklas ytterligare.
- konkreta ställningstaganden för vad man ska göra för att bidra till att miljömålen uppnås finns, vilket framförallt rör insamling av matavfall i regionen. Hur insamling ska ske, hur och var behandling ska ske har kommunerna och SÖRAB inte tagit ställning till ännu.

Genomförandet av avfallsplanen och prognosen över ökade avfallsmängder medför behov av anläggningar för insamling/sortering, eventuellt i form av fler återvinningscentraler, samt anläggningar för behandling. Konsekvenserna av behandlingsanläggningar utreds och beskrivs i samband med tillståndsprövning och beskrivs inte närmare i denna avfallsplan.

Uppföljning av planen är en viktig aspekt. Uppföljningarna kommer att samordnas av SÖRAB och utföras av kontaktmannagruppen, vilka också deltagit vid utarbetande av förslaget till avfallsplan. En mindre omfattande redovisning sker årligen och en mer utförlig avstämning av delmålen sker år 2012 och 2016.

4.2. Ekonomiska och personella konsekvenser

I Tabell 2 nedan redovisas en översiktlig sammanställning av de resursinsatser som krävs för varje övergripande mål. Förväntad resursinsats har bedömts för olika parter enligt en tregradig skala, där

- 0 motsvarar ingen eller obetydlig insats,
- (+) motsvarar en minskad insats,
- * motsvarar en liten insats,
- * * en måttlig insats och
- * * * motsvarar en stor insats.

Observera att den relativa betydelsen av respektive resursinsats inte framgår av tabellen, det vill säga en värdering utifrån en okritisk summering av antalet ”*” i tabellen kan inte göras.

Tabell 2 Förväntad resursinsats för att uppnå avfallsplanens mål

Part	Verksamhet	Mål 1	Mål 2	Mål 3	Mål 4	Mål 5	Mål 6	Mål 7	Mål 8
Enskilda		* *	*	0 (+)	* *	* (+)	* *	*	0
Fastighetsägare		* *	*	0	* *	0	* * *	*	0
Kommunen	Avfall	*	* *	*	* * *	* *	* * *	* * *	**
Kommunen	Tillsyn	0	*	* *	* *	*	* *	*	*
Kommunen	Övrigt	*	*	* (+)	* (+)	*	*	0	*
SÖRAB		0	* *	*	*	* *	* * *	* * *	*
Entreprenör		*	*	0	* * (+)	0	0	*	0

Det största resursbehovet finns för införande av separat insamling och säkerställande av behandlingskapacitet för matavfall samt för byggande av nya återvinningscentraler. I det fall SÖRAB beslutar att bygga en egen förbränningsanläggning är detta en mycket stor investering. En utökad insamling av hushållens farliga avfall kan också komma att bli kostsam. Ökad medvetenhet kräver informations- och kommunikationssatsningar. Hur stora dessa satsningar blir och hur kostnaderna fördelas mellan SÖRAB och kommunerna fastställs i den kommunikationsplan som tas fram under 2009. Resursbehoven för att kartlägga och ta fram riktlinjer samt ändra rutiner är relativt små. De åtgärder som riktlinjerna leder till kan dock bli kostsamma. Kommunernas tillsynsverksamhet kan också behöva förstärkas eller omprioriteras. Mer fastighetsnära insamling av olika typer av avfall kan orsaka kostnader både i form av pengar och utrymme hos den enskilde och hos fastighetsägare. Gemensamma system för hela regionen möjliggör dock en rationellare hantering som kan minska de kostnader som uppstår och även påtagligt underlätta informationsinsatserna.

4.3. Konsekvenser för information och kommunikation

Det finns behov av stärkt information och kommunikation. Såväl uppnådda resultat som miljövinster efterfrågas. Dessutom måste arbetet med ökad återvinning stötts av kraftfulla informationsåtgärder. Kontaktmannagruppen ges i uppdrag att tillsammans med SÖRAB ta fram en plan för kommunikation. Gemensamma informationsinsatser i regionen bedöms vara kostnadseffektivt och spar personella resurser samtidigt som större genomslag kan erhållas. Särskilt viktigt är att ta hänsyn till att arbetet ska samordnas med respektive kommuns övriga samhällsinformation.

5. HANDLINGSPLANER OCH UPPFÖLJNING

Uppföljning av avfallsplanens övergripande mål och delmål är en viktig faktor för att målen ska nås. Genom uppföljningen konstateras om de utförda åtgärderna ger ett tillräckligt bra resultat eller om ytterligare resurser behöver sättas in för att nå målen. Uppföljningen av avfallsplanen kommer att samordnas av SÖRAB. Uppföljningen kommer att ske årligen i något mindre omfattning. En mer omfattande uppföljning och förslag till nya delmål tas fram vid kontrollpunkterna 2012 och 2016. Dessutom ska en slutuppföljning ske vid planperiodens slut.

5.1. Årliga handlingsplaner

Årliga handlingsplaner tas fram och kopplas till kommunens verksamhetsplaner. I handlingsplanerna läggs kommande års arbete fast. För framtagandet av handlingsplanerna ansvarar kontaktmannagruppen. Det är kommunens representanter i kontaktmannagruppen som ansvarar för att samordna det interna arbetet som kommunen har åtagit sig att göra. I de årliga handlingsplanerna läggs fast vilka åtgärder kommunerna och SÖRAB tar på sig att genomföra nästkommande år. En ekonomisk analys av handlingsplanerna ska göras för att se till att ekonomiska och personella resurser finns. Åtgärderna i handlingsplanerna ska arbetas in i verksamhetsplaner eller annan kommunal planering för att säkerställa att åtgärderna utförs och att tillräckliga resurser finns avsatta.

5.2. Årlig uppföljning

Handlingsplanerna följs upp årligen. Den årliga uppföljningen görs av kontaktmannagruppen. Resultatet av genomförda åtgärder analyseras och utvärderas. Den årliga uppföljningen ska visa hur långt vi kommit på vägen för att nå delmålet samt var ytterligare åtgärder behöver sättas in för att delmålen ska nås. Kommunrepresentanterna i kontaktmannagrupp ansvarar för att föra tillbaka resultaten till kommunen och för samordning av att resultatet av den årliga uppföljningen sprids internt i kommunen.

5.3. Avstämning av delmål

För planens delmål finns tre avstämningstidpunkter, år 2012, 2016 och 2020. Vid dessa tidpunkter kommer allt bakgrundsmaterial att gås igenom för att stämma av hur långt vi nått i arbetet. Till 2012 och 2016 kommer även nya delmål att jobbas fram med syftet att vi ska närma oss och slutligen klara de övergripande målen.